

סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על-יסודיים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ה, 2015
מספר השאלון: 006208
נספח: חוברת דפים ממסכת סנהדרין

2 יחידות לימוד

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	(12×4)	—	48	נקודות
פרק שני	—	(9×4)	—	36	נקודות
פרק שלישי	—	קטע שלא נלמד	—	16	<u>נקודות</u>
סה"כ	—		—	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

!

/המשך מעבר לדף/

(48 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 1-5 (לכל שאלה – 12 נקודות).

1.

• "דאמר רבי חנינא... כדי שלא תנעול דלת בפני לווין".

(1) על פי רש"י, הסבר מדוע חששו חכמים שאם יהיה צורך בדרישה ובחקירה של עדים

בדיני הודאות והלוואות – תינעל דלת בפני לווין.

(2) על פי רש"י, הסבר מדוע אין צורך בדיינים מומחים בדיני הודאות והלוואות.

(4 נקודות)

• על פי הפירוש הראשון של בעלי התוספות, הסבר את הנימוקים לדינים האלה:

(1) בדיני גזלות וחבלות אין צורך בדרישה ובחקירה של עדים.

(2) בדיני גזלות וחבלות יש צורך בשלושה דיינים מומחים.

(4 נקודות)

• כמה סוגיות בגמרא מלמדות כי בבבל היו דנים בדיני גזלות וחבלות. בעקבות כך הקשו

בעלי התוספות קושיה.

הסבר את הקושיה, והסבר תירוץ אחד לקושיה זו. (4 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

2.

• "נגמר הדין אי אתה רשאי לְבַצֹּעַ".

(1) פְּתוּב את הפירוש של בעלי התוספות לביטוי "נגמר הדין", והסבר לפי פירוש זה מדוע

אין לעשות פשרה כאשר "נגמר הדין".

(2) בתוספות מובא פירוש רש"י.

פְּתוּב את פירוש רש"י לביטוי "נגמר הדין", והעתק מהמשך הגמרא את המשפט

שבעקבותיו כתבו בעלי התוספות "ולשון הש"ס מוכח כן (=כמו רש"י) בוודאי".

(8 נקודות)

• עיין בדברי רבנו ישעיהו אחרון (ריא"ז), וענה על השאלות שאחריהם.

עד שלא נגמר הדין רשאי הדיין להטיל פשרה ביניהם אף על פי שידוע להיכן הדין נוטה. אבל

משנגמר הדין ואמר להם איש פלוני אתה זכאי ואיש פלוני אתה חייב, אין הדיין רשאי לפשר

ביניהם אלא יקוב הדין את ההר.

ונראה בעיניי שאין כל הדברים הללו אמורים [=האפשרות לעשות פשרה רק לפני גמר דין] אלא

כשהדיינים רוצים להטיל עליהם פשרה לפי הנראה בעיניהם ושלא מדעת בעלי דינין. אבל אם

הם מודיעים להם טיב הפשרה ומפייסים אותם עד שהם מתרצים בדבר למחול אחד לחברו או

לתת אחד לחברו דבר ידוע, אפילו אחר גמר דין ראוי לעשות כן, ובלבד שלא יהא שום צד הכרח

בדבר אלא פיוסים ופיתויים, וזו מצווה גדולה היא, והיא הבאת שלום שבין אדם לחברו. וכך היה

עניינו של אהרון שהיה אוהב שלום ורודף שלום ומפייס בעלי דינין עד שמתרצים בדבר.

(ריא"ז, על מסכת סנהדרין, עמ' כב)

(1) בפירוש הביטוי "נגמר הדין" — האם סבר ריא"ז כרש"י או כבעלי התוספות?

העתק מדברי ריא"ז משפט המוכיח את תשובתך.

(2) לפי ריא"ז, הסבר מהו המצב שבו מותרת עשיית פשרה אף לאחר גמר דין.

(4 נקודות)

”ואלו הן הפסולין: המְשַׁחַק בקוביא”.

(1) בגמרא מובאים שני טעמים של אמוראים לפסילת עד המשחח בקובייה.

פְּתוּב בלשונך את שני הטעמים.

(2) הסבר את הנפקא מינה (ההבדל ההלכתי) בין שני הטעמים.

(7 נקודות)

(1) עיין במקור שלפניך, והשב על השאלה שאחריו.

כתב הגאון הרב יוסף חיים בשו"ת רב פעלים חלק ב (יורה דעה סימן ל'), שיש חילוק בין הגרלה על חפץ או ספר תורה שהזוכה אינו נוטל מן המעות של המשתתפים בהגרלה, אלא את החפץ או הספר תורה שעדיין שייך לבעליו, והוא נותנו לו ברצון לאתר שקיבל דמיו ויותר; מה שאין כן הנוטל מעות של ההגרלה אשר המשתתפים בה נתנו מכספם הפרטי, והזוכה בפיס לוקח מכסף המשתתפים, הווי ליה גְּזֵל מדבריהם.

(הרב עובדיה יוסף, " חלק ז', חושן משפט סימן ר')

לפי מקור זה, מותר להשתתף בהגרלת ספר תורה, אך אסור להשתתף בהגרלה של מפעל הפיס. נמק את ההבדל בדיון בין שני סוגי ההגרלות.

(2) עיין במקור שלפניך, והשב על השאלה שאחריו.

... אבל בהגרלות כגון מפעל הפיס שהכסף משולם לסוכנות המפעל, הקונה יודע בבירור שכסף זה לא יוחזר אליו, אלא הסוכן יעבירו לסוכנות המקומית ויושם בבנק, ואחר כך יעבירו ללשכה הראשית, ואין לקונה כל ציפייה שכסף זה יוחזר אליו, אלא המפעל ודאי זוכה בהם לחלוטין. ועל כן אין חשש שמא לא התכוון להקנות את הכסף לחלוטין. אלא יש בלבו תקווה שבסופו של דבר לאחר כמה ימים, זה (כסף הקנייה) יגרום לו רווח כפול ומכופל, משום שהמספר שלו יזכה בסכום גדול. תקווה כזו יש לכל משקיע בעסק, שמקווה להרוויח מההשקעה שהשקיע, אבל אם תקוותו נכזבת אין בזה כדי לעשות את ההשקעה לגזל.

(הרב אברהם אלקנה כהנא שפירא, "רכישת כרטיסי פיס", ה [תשמ"ה], עמ' 301)

לפי מקור זה, מותר להשתתף בהגרלה של מפעל הפיס, ואין בכך איסור גזל.

הסבר את הנימוק שבפסק הלכה זה.

(5 נקודות)

— " " "

לפי הגמרא, אדם שזמר בכרם בשנת השמיטה יכול לטעון "לעקל בית הבד אני צריך", ואינו עובר על איסור מלאכה בשנת שמיטה.

הסבר את הקושיה של בעלי התוספות על דברים אלה, וכתוב כיצד אפשר לעשות את פעולת הזמירה ולא לעבור על איסור מלאכה בשנת שמיטה. (4 נקודות)

החזון איש התנגד ל"היתר מכירה" בעיקר בשל האיסור "לא תִּתְּנֶם". לטענת פוסקים אחרים, איסור זה אינו נוגע ל"היתר מכירה".

עייני בדברי הרב עובדיה יוסף שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

... כתב הגאון רבי צבי פסח פראנק ז"ל בכרם ציון ג' (עמוד יג), וזו לשונו: "ובכלל באיסור 'לא תחנם' ראיתי בספר מזבח אדמה... שכותב בפשטות, דלאו ד'לא תחנם' אינו אלא בגוי העובד עבודה זרה מה שאין כן בישמעאלים. ומחלק, שאף על פי שבאיסור לא תיתן להם מתנת חינם, אין חילוק בדבר זה, מכל מקום איסור דלא תיתן להם חניה בקרקע, לא שייך אלא בגוי העובד עבודה זרה. ומעתה גאוני הדור שהתירו, יש להם על מה שיסמוכו". עד כאן.

ועינא דשפיר חזי להגאון מקוטנא בשו"ת ישועות מלכו (חלק יורה דעה, סימן נ"ה) שכתב: "ואמרתי בפשטות להתיר למכור הקרקעות לגוי, שאף על פי שאסור למכור וליתן קרקע בארץ ישראל לגוי, משום לא תחנם, לא תיתן להם חניה בקרקע, מכל מקום מכיוון שבנידון דידן הוא לטובת היישוב, פשיטא שאין כאן איסור דלא תחנם, ובפרט כשמוכר על מנת להחזיר דמהני".

(הרב עובדיה יוסף, " חלק י', קונטרס השמיטה)

מדוע האיסור "לא תחנם" אינו נוגע ל"היתר מכירה"? בתשובתך כתוב שני הסברים.

(5 נקודות)

עייני בדברי הרב שאול ישראלי שלפניך, והשב על השאלה שאחריהם.

הפועלים העושים במלאכה מטעם בית דין, עושים את כל המלאכות הדרושות כדרך שעושים בכל השנים, בלא כל שינוי. אף על פי שהיחיד העושה אותן המלאכות באותה צורה עובר איסור תורה ולוקה על זה. מה שהוא תמוה לכאורה, וכי יש כוח בידי שלוחי בית דין לעבור איסורי תורה? אלא, הווי אומר שאין המלאכות אסורות מצד עצמן (דוגמת שבת) אלא מה שיש בביצוען כדרך הרגיל משמעות הסותרת את הבלטת היותן פרות הפקר, ושהאוסף אותם אינו אוסף אלא משל הפקר. דאשר על כן בית דין שעושין את המלאכה עבור הציבור כולו, הרי בזה יש הבלטה דווקא, על היות הפרות הללו הפקר, כדין שאמרה תורה, על כן אין בהם איסור.

(הרב שאול ישראלי, "על סידורים נאותים בשנת השבע", חלק ג')

הרב ישראלי דן בהיתר של איסוף פרות בשנת שמיטה באמצעות "אוצר בית דין".

מדוע מותר לשלוחי בית דין לעשות פעולות שהתורה אסרה על יחיד לעשותן? (3 נקודות)

" "

. עיין בפירוש "כסף משנה" ובדברי הרב משה שטרנבוך, וענה על השאלות שאחריהם. כל מי שנאמר בו יעבור ואל ייהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו. סובר רבנו [הרמב"ם] שכשאמרו בגמרא יעבור ואל ייהרג פירוש צריך לעבור כדי שלא ייהרג. אבל שלמים וכן רבים סוברים דאם נהרג ולא עבר, צדקה תיחשב לו. ונראה שמפרשים יעבור ואל ייהרג – הרשות בידו לעבור כדי שלא ייהרג.

(הרב יוסף קארו, הלכות יסודי התורה, פרק ה', הלכה ד')

באמת יש לתמוה היאך יכול היחיד להחמיר על עצמו כיוון שהתורה התירה, וכדכתיב "וחי בהם" ודרשו חז"ל "וחי בהם ולא שימות בהם" (יומא, פה, ע"ב), הא הוה מאבד עצמו לדעת, ואטו חולה שיש בו סכנה יכול להחמיר על עצמו שלא להתרפאות באיסורין או לחלל את השבת, הא ודאי מיקרי מאבד עצמו לדעת?... אמנם נראה פשוט דטעם הפוסקים שהתירו הוא משום דסבירא להו דלא מיקרי מאבד עצמו לדעת אלא במקום דממית עצמו בלי תועלת, רק קץ ומיאס בחיי העולם הזה. אבל במקום דממית עצמו כדי לקדש שם שמים לא מיקרי מאבד עצמו לדעת...

(הרב משה שטרנבוך, מובא אצל: הרב יחיאל יעקב וינברג, " חלק ב', סימן ל"ד)

1) על פי "כסף משנה", הסבר את המחלוקת שבין הרמב"ם ובין "שלמים וכן רבים"

בפירוש הביטוי שבגמרא "יעבור ואל ייהרג".

2) הרב משה שטרנבוך דן בדברי "שלמים וכן רבים", וטען כי לדעתם אדם שמחליט

להיהרג אף כי הדין הוא "יעבור ואל ייהרג" – אינו נחשב "מאבד עצמו לדעת".

מהו הנימוק לטענה זו?

(5 נקודות)

1) "... אבל בפרהסיא אפילו מצווה קלה ייהרג ואל יעבור".

הגמרא מקשה על הלכה זו: "והא אסתר פרהסיא הוואי?".

הסבר את התירוץ של רבא לקושיית הגמרא.

2) "... דאמר רבא עכו"ם דאמר ליה להאי ישראל קטול אספתא בשבתא ושדי לחיותא

ואי לא קטילנא לך ליקטיל ולא לקטליה שדי לנהרא ליקטליה ולא ליקטול".

בדברי רבא מוזכרים שני מקרים ודיניהם. נמק את ההבדל בין שני הדינים.

(7 נקודות)

(36 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 6-10 (לכל שאלה – 9 נקודות).

.6

- 1) מדוע אין מעבירים את השנה השביעית, ומדוע אין מעבירים את השנה במוצאי השנה השביעית?
- 2) "של בית רבן גמליאל היו מעברין במוצאי שביעית" – הסבר מדוע עשו כן. (6 נקודות)
- בפרק השלישי בגמרא מסופר על שני חכמים שהלכו "לעבר שנה".
- כתוב את ההסבר למעשה של החכמים לנוכח האיסור לעבר את השנה השביעית. היעזר בתוספות. (3 נקודות)

.7

- 1) "כל האמור בפרשת מלך" – כתוב במה עוסקת פרשת המלך, והסבר את הדעות של רבי יוסי ורבי יהודה בנוגע לפרשת המלך.
- 2) לדעת רבי יוסי, מדוע נענש אחאב על מעשה כרם נבות? כתוב שני הסברים, על פי בעלי התוספות. (6 נקודות)
- "רבי נהוראי אומר: לא נאמרה פרשה זו אלא כנגד תרעומתן".
- הסבר את דברי רבי נהוראי. בתשובתך הסבר את המילים המודגשות בקו. (3 נקודות)

.8

- הגמרא שואלת: מדוע בזמן הזה לא מקפידים שכוהנים הדיוטות יסתפרו אחת לשלושים יום? הסבר את תשובת הגמרא בלשונך. (3 נקודות)
- 1) לפי רבי, מדוע מותר לכוהנים לשתות יין בזמן הזה?
- 2) לפי חכמים, בזמן הזה יש הבדל בין דין תספורת כוהנים ובין דין שתיית יין. כתוב הסבר אחד להבדל. (6 נקודות)

9.

- . (1) "ואלו הן שמצילין אותן בנפשן".
- הסבר את דברי המשנה, על פי שני הפירושים שהובאו בתוספות.
- (2) בעלי התוספות הקשו על שני הפירושים שהביאו.
- בחר באחד מן הפירושים האלה, והסבר את הקושיה של בעלי התוספות על פירוש זה. (6 נקודות)
- . בברייתות שבגמרא מובאים שני פסוקים המלמדים כי אדם חייב להציל את חברו.
- כתוב את שני הפסוקים, והסבר מדוע נדרשים שני פסוקים כדי ללמד זאת. (3 נקודות)

10.

- ענה על שלושה מחמשת הסעיפים א-ה (לכל סעיף – 3 נקודות).
- . הסבר את המושג "יש אִם למסורת".
  - . מהי התראה, ומדוע "חבר" אינו צריך התראה לפי רבי יוסי בר יהודה?
  - . "התקוששו וקושו" (צפניה ב', א').
  - . הסבר את הכלל שלמדה הגמרא מן הפסוק, וכתוב דוגמה אחת ליישום כלל זה.
  - . "עד זומם... רבא אמר מיכן ולהבא הוא נפסל".
  - . כתוב שני נימוקים לדברי רבא.
  - . תאר מצב שבו יש לפגוע בעוֹבֵר שְׂמִסְכָּן את חיי אמו ומצב שבו אין לפגוע בעוֹבֵר שְׂמִסְכָּן את חיי אמו.

(16 נקודות)

לפניך סוגיה ממסכת ראש השנה, דף כב, ע"א-ע"ב.

הסוגיה עוסקת בעד שראה את מולד הלבנה, והולך להעיד על כך לפני בית הדין שמקדש את החודש.

למד את הסוגיה, וענה על השאלות הנוגעות לה, לפי ההוראה שבעמוד 10.

אם אינן מכירין פרק שני ראש השנה

אם 'אינן מכירין אותו משלחין עמו אחר להעידו

אם אין מכירין אותו. אם אין ז"ד מכירין את העד אם נאמן וכשר הוא: משלחין. ז"ד שבעירו: אחר עמו. להעיד עליו לפני ז"ד הגדול שמקדש את החדש:

גמ'

וחד מי מהימן. להכשירו לזה בחזקת נאמן: מעשה שבא. העד לפני ז"ד בשבת להעיד על החדש: ועדיו עמו. להחזיקו נאמן: חד מי מהימן. לעדות החדש: משפט כפיכ ציה. כי חק לישראל הוא משפט וגו': באושא. כשישנה סנהדרין שם ושם היו מקדשין את החדש: משום כבודו דרבי נהוראי. שהרי לא הזכר ר' נהוראי אלא ללמוד ממנו שאלם גדול כמותו נהג היטר בדבר ואין כבודו שגביא את ראיותינו אף מחזירו הקטן ממנו: סהדא אחרניא הוה באושא. המכיר את העד הזה: מספיקא. שמה אין אותו העד צנימו:

גמ' מאי אחר חד

וחד מי מהימן והתניא מעשה שבא הוא ועדיו עמו להעיד עליו אמר רב פפא מאי אחר זוג אחר ה"נ מסתברא דאי לא תימא הכי אם אינן מכירין אותו מאי אותו אילימא אותו חד וחד מי מהימן ימשפט כתיב ביה אלא מאי אותו אותו הזוג ה"נ מאי אחר זוג אחר וחד לא מהימן והתניא⁶ מעשה ברבי נהוראי שהלך אצל העד להעיד עליו בשבת באושא אמרי רבי נהוראי⁷ סהדא אחרניא הוה בהדיה והא דלא חשיב ליה משום כבודו של רבי נהוראי רב אשי אמר רבי נהוראי סהדא אחרניא הוה באושא ואזל רבי נהוראי לאצטרופי בהדיה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא מספיקא לא מחללינן שבתא אקמ"ל

ענה על ארבע מהשאלות 11-15.

(לכל שאלה – 4 נקודות)

11. באיזה בית דין הדיינים "אינן מכירין אותו", ובאיזה בית דין הדיינים "משלחין עמו אחר להעידו"? .
12. "מאי אחר... והתניא מעשה... אמר רב פפא מאי אחר זוג אחר".
 . בגמרא מובאות שתי אפשרויות לפירוש המילה "אחר" שבמשנה.
 . כתוב את שתי האפשרויות.
 . הגמרא הקשתה על אחת מן האפשרויות האלה, מן הברייתא שבמובאה.
 . הסבר את הקושי מן הברייתא.
13. "ה"נ (=הכי נמי) מסתברא... ה"נ (=הכא נמי) מאי אחר זוג אחר".
 . הסבר את הוכחת הגמרא מן הפתיחה של המשנה שלנו לפירוש של רב פפא למילה "אחר".
 [הערה: הפסוק השלם שהגמרא מתבססת עליו הוא: "כִּי חֶק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מְשַׁפֵּט לְאַלְקֵי יַעֲקֹב"
 (תהלים, פ"א, ה').].
14. "וחד לא מהימן, והתניא מעשה ברבי נהוראי... באושא".
 . הסבר את קושיית הגמרא מ"מעשה ברבי נהוראי", ואת התירוץ הראשון של הגמרא.
15. הסבר את התירוץ של רב אשי לקושיית הגמרא מ"מעשה ברבי נהוראי", וכתוב את החידוש שבתירוץ.

